

Mjenica u sudskoj praksi — sudska praksa Bosne i Hercegovine (1. dio)

Stavljanjem potpisa u desnom donjem dijelu mjenice na mjestu trasanta i u lijevom gornjem dijelu mjenice uz navođenje punog imena i prezimena i adrese prebivališta, tužena je prihvatila obavezu kao akceptant čime je postala glavni mjenični dužnik, pa se popunjavanjem ostalih sadržaja takve mjenice od strane lica kojem je ona izdana radi o naplati potraživanja po vlastitoj mjenici koja je sačinjena na obrazcu trasirane mjenice.

Obrazloženje:

“Predniku tužitelja tužena je predala bjanko vlastitu mjenicu kao sredstvo osiguranja za plaćanje duga iz osnova ugovora o kreditu (od 28. 12. 2009. godine).

Prednik tužitelja je popunjenu mjenicu protestirao zbog neplaćanja, pa kako se radi o vlastitoj mjenici popunjenoj i sa oznakom dospelosti, kod utvrđivanja roka zastare potraživanja protiv tužene kao akceptanta primjenjuje se odredba čl. 80. st. 1. Zakona o mjenici, a kako je dospelost mjenice navedena na istoj sa danom 28. 5. 2013. godine, a tužba podnesena prijedlogom za izvršenje dana 12. 3. 2014. godine, proizilazi da mjenično potraživanje nije zastarjelo, zbog čega ovi revizijski prigovori nisu osnovani.”

(Presuda Vrhovnog suda Federacije BiH, 64 OP 033522 16 Rev od 22.8.2019. godine)

MJENICA S KLAUZULOM “BEZ PROTESTA” KAO NEVJERODOSTOJNA ISPRAVA

Zakon o izvršnom postupku član 29

Mjenica s klauzulom “bez protesta” ne može se smatrati vjerodostojnom ispravom.

“Polazeći od toga da je smisao i cilj protesta da se imaocu mjenice omogući da u izvršnom postupku potraživanja namiri ne samo od glavnog dužnika već i od ostalih regresnih – mjeničnih dužnika, a pri tom u ima u vidu da klauzula “bez protesta” različito djeluje, zavisno ko ju je unio i da bi to upravo moglo da stvara zabunu i nedoumice u postupku izvršenja, stav ovog suda je da se mjenica s klauzulom “bez protesta” ne može smatrati vjerodostojnom ispravom u smislu važeći odredaba ZIP-a.”

(Odluka Vrhovnog suda Federacije BiH, Spp 31405/2016 od 5.12.2016. godine)

SOPSTVENA MJENICA SA FORMOM TRASIRANE MJENICE

Zakon o mjenici Republike Srpske

član 111

Ako izdavalac mjenice izdaje naredbu samom sebi da isplati mjeničnu svotu i kad tu naredbu prihvati, ta mjenica praktično postaje sopstvena mjenica, iako je po formi trasirana.

“Odluka prvostepenog suda je donesena uz pogrešnu primjenu materijalnog prava. Pravilno prvostepeni sud zaključuje da se u konkretnom slučaju radi o vlastitoj trasiranoj mjenici. Iz same mjenice, koja je priložena u spis, ”

vidi se da je tuženi i trasant i trasat, što znači da je samim tim trasirana mjenica vučena na tuženog koji je trasat. Izdavalac mjenice, u ovom slučaju tuženi, izdaje naredbu samom sebi da isplati mjeničnu svotu i kad tu naredbu prihvati, ta mjenica praktično postaje vlastita mjenica, iako je po formi trasirana.

Prema odredbi člana 5. ZM-a, trasirana mjenica može da glasi po naredbi samog trasanta. Ona se može vući (trasirati) i na trasanta. Ona se može izdati (trasirati) za račun trećeg lica. U konkretnom slučaju radi se o mjenici koja se vuče na trasanta, odnosno radi se o vlastitoj trasiranoj mjenici. Prema odredbi člana 114. stav 1. ZM-a, izdavalac vlastite mjenice odgovara onako kako odgovara akceptant trasirane mjenice. Prema odredbi člana 80. stav 1. ZM-a, svi mjenično-pravni zahtjevi protiv akceptanta zastarijevaju za tri godine, računajući od dospelosti. Kada se ima u vidu da tuženi kao izdavalac mjenice odgovara kao akceptant, onda je prvostepeni sud pogrešno primijenio odredbu člana 80. stav 2. ZM-a, jer u konkretnom slučaju primjenjuje se odredba Člana 80. stav 1. ZM-a. Kako od dospelosti mjenice nije protekao rok od tri godine, jer je mjenica dospjela na plaćanje dana 10.8.2011. godine, a tužitelj prijedlog za izvršenje podnio dana 24.9.2012. godine, to nije protekao rok od tri godine iz citirane zakonske odredbe, pa potraživanje tužitelja po osnovu predmetne mjenice nije zastarjelo. Kako je prvostepeni sud pogrešno primijenio materijalno pravo, to je valjalo primjenom člana 229. stav 1. tačka 4. ZPP-a žalbu tužitelja uvažiti i prvostepenu presudu preinačiti na način kao u izreci.”

(Presuda Okružnog suda u Banjoj Luci, Gž 151538/2016 od 29.8.2016. godine)

ISTICANJE PROTESTA ZBOG NEISPLATE MJENICE PLATIVE NA ODREĐEN DAN

Zakon o mjenici RS – član 54 stav 3

Izdavalac mjenice – trasant koji propusti da u zakonom propisanom roku od dva radna dana po dospelosti potraživanja iz mjenice podigne protest, gubi pravo da namiri svoje mjenično potraživanje, već svoja prava može ostvarivati po pravilima privrednog i građanskog prava.

“Prema članu 45. stav 3. Zakona o mjenici (“Službeni glasnik RS”, broj 32/01), protest zbog neisplate mjenice plative na određeni dan ili na određeno vrijeme od dana izdavanja ili od viđenja mora se podići jednog od dva radna dana koji dolaze odmah za danom plaćanja mjenice, a prema članu 54. stav 1. istog zakona, sa protekom rokova za podizanje protesta zbog neakceptiranja ili zbog neisplate, imalac mjenice gubi svoja prava protiv indosanta, protiv trasanta i protiv ostalih obveznika izuzev akceptanta.

Sopstvena mjenica je ona u kojoj se izdavalac (trasant) obavezuje da će sam po dospelosti mjenice platiti naznačenu svotu i sadrži sve bitne elemente koje sadrži i trasirana mjenica, osim obaveze trasata da isplati određenu svotu novca, jer je izdavalac (trasant) preuzeo obavezu da on isplati naznačenu svotu novcu po dospelosti mjenice. Sopstvenom trasiranom mjenicom smatra se ona mjenica koju njen imalac vuče na samog sebe. U tom slučaju on označava sebe kao trasanta.

U konkretnom slučaju u predmetnoj mjenici tužilac je označen kao izdavalac (trasant) i lice koje plaća mjenicu (trasat), što znači da se radi o sopstvenoj trasiranoj mjenici.

Tužilac je propustio da u zakonom propisanom roku od dva radna dana po dospelosti podigne protest, jer je u mjenici kao dan plaćanja označen 12.03.2007. godine (ponedeljak, radni dan), a mjenica je podnesena na protest 15.03.2007. godine, dakle jedan dan po proteku zakonom propisanog roka, pa je u smislu navedenih zakonskih odredbi izgubio svoja prava prema tuženom kao indosantu.

Jedno od osnovnih mjeničnih načela je načelo strogosti, koje se sastoji iz radnji koje treba da preduzme imalac mjenice (remitent), jer ako se te radnje ne preduzmu, ili se ne preduzmu u roku, mjenica postaje prejudicirana, a

imalac mjenice ne može svoja potraživanja iz mjenice da ostvari po pravilima mjeničnog prava, već po pravilima privrednog i građanskog prava. Trasant je izdavanjem mjenice preuzeo obavezu, čiji pravni osnov se nalazi u jednostranoj izjavi volje mjeničnog potpisnika (mjenica tada postaje apstraktna), pa zbog toga imaoc mjenice ne može stavljati prigovore koji potiču iz osnovnog pravnog posla ili neke druge prigovore.

Članom 87. stav 1. Zakona o mjenici propisano je da trasant, akceptant i indosant, čije su se mjenične obaveze ugasile usljed zastarjelosti ili zbog toga što su propuštene radnje propisane radi održaja mjeničnih prava, odgovaraju imaocu mjenice, ako su se na njegovu štetu neopravdano obogatili, što predstavlja djelimično ublaženje načela mjenične strogosti. Ta tužba se ne smatra mjeničnom, već građansko pravnom tužbom, pa u takvom sporu ne dolazi do primjene pravila o postupku u mjeničnim sporovima, nego opšta pravila procesnog prava.”

(Presuda Višeg privrednog suda, Pž 240/2011 od 15.6.2011. godine)

AKCEPT MJENICE

Zakon o mjenici

član 26

Akcept ili mjenični prijem je mjenična pravna radnja kojom trasat svojim potpisom potvrđuje da prihvata mjeničnu obavezu, tj. izjavljuje da će izvršiti naredbu za isplatu koju je uputio trasant, čime je od lica koje nije bilo ni u kakvoj mjeničnoj obavezi postao glavni dužnik, a trasant je promijenio svoj mjenično-pravni položaj time što je postao prvi regresni dužnik.

“Prema elementima predmetne mjenice izdavalac mjenice (trasant) je, a trećetužena je (zajedno sa ostala dva tužena) lice koje treba da plati mjeničnu sumu (trasat) tužitelju, kao korisniku mjenice (remitent). Trećetužena je, kao trasat mjenicu potpisala u desnom donjem uglu i akceptirala je tu mjenicu potpisom na blanketu, pored naznake “prihvaćamo”, kako se mjenica i akceptira. Naime, prema odredbi člana 26. ZM-a, akcept se piše na samoj mjenici a izražava se potpisom trasata uz riječ “priznajem”; “primljena”; “prihvaćena” ili kojom drugom riječi, koja to isto znači, a kao akcept, važi samo trasatov potpis kad je stavljen na licu mjenice. Akcept ili mjenični prijem je mjenična pravna radnja (izjava) kojom neko lice (trasat) svojim potpisom potvrđuje da prihvata mjeničnu obavezu, tj. izjavljuje da će naredbu za isplatu koju je uputio trasant i izvršiti čime je, od lica koje nije bilo ni u kakvoj mjeničnoj obavezi, postalo glavni dužnik, a trasant je promijenio svoj mjenično pravni položaj time što je postao prvi regresni dužnik.

Svrha akceptiranja mjenice je da se utvrdi da je trasat (trećetužena je jedan od trasata) voljan da prihvati poziv trasanta (ovdje je trasant, kao korisnik kredita), da postane glavni dužnik. Akceptom se trećetužena (kao trasat) obavezala da mjenicu plati o dospelosti, pa kako mjenična suma nije plaćena tužitelj (kao njen imalac), u smislu odredbe člana 29. ZM-a ima, na osnovu mjenice, pravo na neposrednu tužbu protiv tuženih, što znači i trećetužene (kao akceptanta). Slijedom navedenog, drugostepeni sud je imao valjano uporište za zaključak da je, shodno odredbi člana 48. ZM-a (kojom je propisano da oni koji su mjenicu trasirali, akceptirali, indosirali ili avalirali odgovaraju solidarno imaocu mjenice), trećetužena, kao solidarni mjenični dužnik, dužna tužitelju isplatiti traženi iznos.

Drugačiji zaključak ne mogu ishoditi navodi revizije da su sudovi zauzeli pogrešan stav kada su našli da u ovom slučaju nema mjesta primjeni ZZP-a. Prvostepeni sud je u pogledu ovih navoda dao valjane razloge navodeći..., i da tuženi nisu zaključili ugovor o potrošačkom kreditu u svojstvu potrošača (član 61. i 62. istog zakona), koje razloge je prihvatio i drugostepeni sud a koje kao valjane prihvata i ovaj sud.”

(Presuda Vrhovnog suda Republike Srpske, Rev 11339/2014 od 9.12.2015. godine)

NAPLATA POTRAŽIVANJA OD REGRESNIH DUŽNIKA

član 80 stav 1

Do naplate potraživanja od regresnih dužnika može doći kada imalac mjenice podnese mjenicu na isplatu u roku njene dospelosti, kada je isplata odbijena i kada je pravovremeno podignut protest zbog neisplate mjenice.

“Prema elementima predmetne mjenice, tuženi kao izdavalac mjenice je vukao odnosno trasirao ovu mjenicu na sebe, odnosno sebe je označio kao trasanta i trasata. Međutim, nije je i akceptirao (potpisom na lijevom kraju blanketa, pored naznake prihvaćamo), pa time se radi o vlastitoj trasiranoj mjenici, koja se u praksi često pogrešno izjednačava sa pojmom i značenjem sopstvene ili vlastite mjenice. Prema toj mjenici tuženi ima položaj regresnog dužnika.

Akceptant trasirane mjenice, odnosno izdavalac vlastite mjenice nisu regresni dužnici, već su uvijek glavni mjenični dužnici i od njih se naplata mjenice može tražiti u zastarnom roku od 3 godine (odredba člana 80. stav 1. ZM), dok u odnosu na regresne dužnike do regresa može doći uz ispunjenje uslova: da je imalac mjenice podnio mjenicu na isplatu o roku njene dospelosti; da je isplata odbijena (u cjelosti ili djelimično) i da je pravovremeno podignut protest zbog neisplate mjenice.

Imalac mjenice ima pravo naplatiti mjenicu od glavnog dužnika u vrijeme njene dospelosti. Ali ako mjenicu nije iz bilo kojih razloga uspio naplatiti, i ako je protestirao mjenicu, imalac mjenice ima pravo naplatiti mjenicu od svih ostalih potpisnika mjenice (regresnih dužnika).

Slijedom toga, kod utvrđenja da je predmetna mjenica dospijevala 12.3.2007. godine i da je tužitelj istu prezentirao na protest dana 15.3.2007. godine, odnosno treći radni dan po dospijeću iste, te da se ne radi o sopstvenoj mjenici, nema mjesta primjeni odredbe člana 114. stav 1. ZM. Stoga su u odredbama člana 45. stav 3. i 54. stav 1. istog zakona, nižestepeni sudovi imali valjano uporište za zaključak da je tužitelj u odnosu na tuženog, s obzirom na njegov istaknuti prigovor, kao regresnog dužnika, izgubio pravo naplate predmetne mjenice.

Drugačiji zaključak ne može ishoditi činjenica, na kojoj revident insistira, da je ishodio protest predmetne mjenice, jer se u tom vanparničnom postupku utvrđuje da su u cjelosti ili djelimično odbijeni akcept ili isplata mjenice u propisanim rokovima, dok se u tom postupku ne može raspravljati o prigovoru neblagovremenosti protesta, koji prigovor je materijalno pravne prirode i o kojem se raspravlja u parnici.”

(Presuda Vrhovnog suda Republike Srpske, Rev 240/2011 od 7.2.2013. godine)

NEBLAGOVREMENO PREZENTIRANJE MJENICE NA ISPLATU

Zakon o menici član 45

Ukoliko imalac mjenice prekorači određeni rok da blagovremeno prezentira mjenicu na isplatu svi regresni dužnici ispadaju iz mjenične obaveze prema njemu, te mu u tom slučaju ostaju samo glavni mjenični dužnici akceptant i izdavalac vlastite mjenice i to u roku od tri godine od dospelosti mjenice.

“Revizionim navodima se neosnovano prigovara zaključku drugostepenog suda da je, u konkretnom slučaju, riječ o vlastitoj mjenici, tako što se ističe da je riječ o vlastitoj trasiranoj mjenici. Navedeno, imajući u vidu da izdavalac predmetne mjenice istu nije vukao (trasirao) na sebe, kao i elemente vlastite mjenice propisane odredbom člana 111. ZM-a, te kod toga da je obrazac trasirane mjenice u ovom slučaju korišten sa učinkom vlastite mjenice. Naime, uobičajeno je da se blanketi koji važe za trasirane mjenice upotrebljavaju i za vlastite mjenice, s tim što bi bilo

poželjno da se postojeći tekst precrta tako što umjesto naloga “platite za ovu”, bude upisano “plaćamo za ovu”, te da se riječ “trasant” precrta upisujući riječ “izdavalac”, što u konkretnom slučaju nije učinjeno, ali je istovremeno označeno da se radi o vlastitoj mjenici, pa je pravilno drugostepni sud odredio o kojoj mjenici je riječ.

Ne mogu se prihvatiti ni revizioni navodi da je predmetna mjenica prejudicirana i da ne može biti valjan osnov za naplatu predmetnog mjeničnog duga, iz razloga što je tužitelj propustio da saglasno odredbi člana 39. ZM istu prezentira tuženom na naplatu.

Navedeni propust tužitelja, u konkretnom slučaju, nadomješten je blagovremenim protestom, odnosno pribavljenom javnom ispravom kojom je potvrđeno da je tužitelj bez uspjeha blagovremeno preduzimao mjenično pravne radnje, imajući pri tome u vidu da su odredbama člana 39. stav 1. i 45. stav 3. ZM-a propisani identični rokovi za obje mjenične radnje (za prezentaciju mjenice na plaćanje i za podizanje protesta). Pored toga, navedeni propust se prvenstveno tiče obaveza regresnih dužnika, jer je obaveza regresnih dužnika vezana u prvom redu za prezentaciju mjenice na isplatu, pa ukoliko imalac mjenice ne prezentira mjenicu na isplatu glavnom dužniku i ne podigne protest zbog neuspjele naplate, tada gubi pravo regresa prema ostalim mjeničnim dužnicima. Drugačije rečeno, ukoliko imalac mjenice prekorači određeni rok (da blagovremeno prezentira mjenicu na isplatu) svi regresni dužnici ispadaju iz mjenične obaveze prema njemu, te mu u tom slučaju ostaju samo glavni mjenični dužnici (akceptant i izdavalac vlastite mjenice) i to u roku od tri godine od dospelosti mjenice (član 80. stav 1. ZM-a). Isto je u skladu i sa odredbom člana 54. ZM-a koja propisuje posljedice nepreduzimanja mjeničnih radnji u propisanim rokovima (pri čemu se preduzimanje mjenične radnje mimo zakonom propisanog roka svodi na nepreduzimanje radnje).

Navedeno kad se ima u vidu da u mjeničnoj solidarnosti odgovornost solidarnih dužnika nije ista kao u obligacionom pravu (gdje je obaveza svakog od solidarnih dužnika jednaka za sve dužnike i безусловna je), dok u mjeničnoj solidarnosti acceptant trasirane mjenice i izdavalac vlastite mjenice odgovaraju безусловno, a regresni dužnici su samo uslovno i supsidijarno obavezni.”

(Presuda Vrhovnog suda Republike Srpske, Rev 9127/2014 od 9.2.2017. godine)

PRAVNA POSLJEDICA IZOSTANKA NEKOG OD BITNIH ELEMENATA MJENICE

Zakon o menici čl. 111 i 112

Kako je mjenica strogo formalna pismena isprava, odnosno formalni pravni akt, koji mora da ima sadržaj određen zakonom, mjenica koja ne sadrži безусловno obećanje da će se određeni iznos novca platiti ne važi kao vlastita mjenica.

“Predmetni spor je, kako je naprijed rečeno, mjenični spor. Mjenica je strogo formalna pismena isprava, odnosno formalni pravni akt, koji mora da ima sadržaj određen zakonom. Dakle, trasirana mjenica mora da ima svih osam, a vlastita mjenica svih sedam bitnih elemenata propisanih odredbom člana 3, odnosno člana 111. ZM. Sve mjenične radnje takođe, moraju da budu u strogo pisanoj formi i na samoj mjenici. To je uslovljeno potrebom sigurnosti mjeničnopravnog prometa koji se odvija brzo i, u pravilu, bez prostornih ograničenja.

Prema načelu inkorporacije, koje karakteriše mjeničnopravni odnos, prava iz mjenice su vezana za posjedovanje mjenične isprave (papira) i ne mogu se ostvariti bez mjenice kao vrijednosnog papira, a svi zakonom propisani elementi moraju biti upisani, odnosno sadržani (inkorporirani) u mjeničnom obrascu. Isprava u kojoj nema bilo kojeg od elemenata nabrojanih u članu 3. ZM ne smatra se, prema odredbi člana 4. stav 1. ZM, kao trasirana mjenica, osim u posebno nabrojanim slučajevima, koji se odnose na označavanje dospelosti i određivanje mjesta plaćanja ili mjesta

izdavanja, a isprava u kojoj nema bilo kojeg od sastojaka nabrojanih u članu 111. ZM, ne važi kao vlastita mjenica, osim u posebno nabrojanim slučajevima, kao i kod trasirane mjenice (član 112. ZM).

U konkretnom slučaju isprava koju je tužitelj prezentirao kao mjenicu i na kojoj temelji svoje potraživanje, ne važi kao vlastita mjenica, kakav karakter joj pogrešno daje prvostepeni sud (a drugostepeni se o tome ne izjašnjava). Naime, shodno odredbi člana 111. tačka 2. ZM, vlastita mjenica mora sadržavati безусловno obećanje da će se određeni iznos novca platiti. Znači, vlastita mjenica nema poziv za plaćanje, već njen izdavalac izjavljuje “platiću za ovu” ili “platićemo za ovu” ili “plaćamo za ovu”. Ona, dakle nije naredba plaćanja kao što je to trasirana mjenica (izraz: platite, kakav je upotrebljen i na predmetnoj mjenici na kojoj se temelji tužbeni zahtjev) već je безусловno obećanje plaćanja od izdavaoca takve mjenice. Za vlastitu mjenicu (za razliku od trasirane) ne postoji propisan obrazac, pa se u praksi pojavljuje situacija da se vlastita mjenica izda prepravljnjem odštampanog mjeničnog obrasca za trasiranu mjenicu. To se postiže tako što se postojeći tekst precrtava, a iznad njega upisuju druge riječi da bi se dobio slog koji sadrži bitne sastojke vlastite mjenice. Ovdje takve prepravke nisu izvršene, pa se, kako je naprijed rečeno, ne radi o vlastitoj mjenici. Ta isprava se, shodno odredbi člana 4. stav 1. ZM, ne može smatrati ni trasiranom mjenicom, jer ne sadrži jedan od obaveznih elemenata – ime onoga koji treba da plati (trasat) – kako propisuje odredba člana 3. tačka 3. ZM.

Iz prednjih razloga se obaveza plaćanja traženog iznosa od 34.337,28 KM ne može zasnovati na ispravi koju je prezentovao tužitelj i na kojoj temelji svoje potraživanje, ni u odnosu na G.J., koji je tu ispravu potpisao kao jemac, pa slijedom toga ni u odnosu na tuženog, kao njegovog nasljednika, bez obzira na sadržaj odredbe člana 163. stav 1. ZN.

Kod takvog stanja stvari, ostala pravna pitanja, kojima su se bavili nižestepeni sudovi i o kojima se izjašnjava tuženi u žalbi i reviziji, a tužitelj u odgovorima na ove pravne lijekove, nisu od uticaja na rješenje ovoga mjeničnog spora.

Slijedom izloženog nižestepene presude su preinačene kao u izreci, temeljem odredbe člana 250. stav 1. Zakona o parničnom postupku (“Službeni glasnik RS”, broj 58/03, 85/03, 74/05, 63/07, 49/09 i 61/13 – u daljem tekstu: ZPP).”

(Presuda Vrhovnog suda Republike Srpske, 71 0 P 171636 17 Rev od 7.2.2018. godine)

PRAVNA POSLJEDICA AKCEPTIRANJA MJENICE

čl. 26 i 29

Upisom imena trasata na mjenicu on nije obavezan da plaća mjenicu, već je samo pozvan da je prihvati, ali ako trasat akceptira mjenicu vlastoručnim potpisom on time od pozvanog lica postaje glavni mjenični dužnik.

“Ovaj parnični postupak je započet kao izvršni postupak u kome je prijedlog za izvršenje zasnovan na vjerodostojnoj ispravi, trasirane mjenice sa protestom serije RS..., RS... i RS..., u iznosima od po 36.992,85 KM. Prijedlog za izvršenje usvojen je rješenjem prvostepenog suda broj: 85 0 I... I od 27.1.2016. godine, da bi sud po uložnim prigovorima izvršenika rješenjem od 31.3.2016. godine odredio da se izvršenje odgađa, prijedlog smatra podnesenom tužbom i da će se sa izvršenjem nastaviti po okončanju parničnog postupka, na prijedlog tražioca izvršenja.

Dakle, ovaj postupak je započet i vođen kao mjenični spor, što znači da su u ovakvom sporu isključeni prigovori koji se odnose na osnovni pravni posao. Mjenica je безусловni i apstraktni pravni posao koji je nezavisan od osnovnog posla kojem služi.

Između stranaka nije sporna činjenica da je u stečajnom postupku broj: 60 0 St... St, koji je pokrenut protiv stečajnog dužnika d.o.o. “M.” za poljoprivrednu proizvodnju, promet i usluge iz D., tužilac kao stečajni povjerilac prijavio svoje potraživanje u ukupnom iznosu od 426.590,94 KM.

Prijava potraživanja zasnovana je na: ugovoru o kreditu broj:... od 4.11.2011. godine u iznosu od 290.000,00 KM čiji je korisnik stečajni dužnik, a koje potraživanje je obezbjeđeno zasnivanjem založnog prava na nekretninama dužnika (ugovor broj: OPU-... od 10.11.2011. godine), na ugovoru o nenamjenskom potrošačkom kreditu broj:... od 17.12.2007. godine u iznosu od 50.000,00 KM čiji je korisnik tuženi D. P., a sudužnik tužena V. P., a koje potraživanje je obezbjeđeno zasnivanjem založnog prava na nekretninama dužnika (ugovor broj: OPU-... od 1.7.2010. godine) i na ugovoru o nenamjenskom potrošačkom kreditu broj:... od 17.12.2007. godine u iznosu od 50.000,00 KM čiji je korisnik tužena V. P., a sudužnik tuženi D. P., a koje potraživanje je obezbjeđeno zasnivanjem založnog prava na nekretninama dužnika (ugovor broj: OPU-... od 1.7.2010. godine).

Na ročištu za ispitivanje potraživanja održanom 14.11.2013. godine, stečajni upravnik je prijavljeno potraživanje razlučnog povjerioca priznao u cijelosti i svrstan je u viši isplatni red. Ovo potraživanje je uneseno u Tabelu priznatih potraživanja, čime je steklo svojstvo izvršnog naslova saglasno odredbi člana 119. ZSP.

Revizioni prigovor sastoji se u tvrdnji da je tužilac obezbjeđen u svom potraživanju time što je isto prijavio u stečajnom postupku, te da mu je to potraživanje u cijelosti priznato i nakon uvrštenja u Tabelu priznatih potraživanja steklo svojstvo izvršnog naslova, pa da je pogrešno cijenjen prigovor presuđene stvari.

Za postojanje presuđene stvari potrebno je da se ispune tri uslova: da postoji identitet stranaka u istoj ili obrnutoj ulozi, identitet zahtjeva i identitet činjeničnog osnova. U konkretnom slučaju nije ispunjen nijedan od ovih elemenata. Ne postoji identitet stranaka jer tuženi u ovoj parnici nije stečajni dužnik d.o.o. "M." D., ne postoji identitet zahtjeva osim što su u oba slučaja u pitanju novčana potraživanja i ne postoji identitet činjeničnog osnova jer je potraživanje tužioca u stečajnom postupku zasnovano na ugovoru o kreditu, odnosno ugovoru o zasnivanju založnog prava, dok je u ovoj parnici osnov mjenična odgovornost.

Tuženi D.P. ne osporava da je trasant mjenica serije RS..., RS... i RS..., a tužena V. P. da je akceptant mjenice serije RS....

Trasant stavljanjem svog potpisa preuzima mjeničnu obavezu i prvi je mjenični dužnik, a datim potpisom u stvari izjavljuje da će on sam isplatiti označenu svotu novca, ukoliko to ne prihvati da učini trasat na kog je mjenica vučena (član 11. ZM). Mjenica serije RS... vučena je na trasata d.o.o. "M." D.-direktor V. P., dok je mjenica serije RS... vučena na trasata d.o.o. "G.P." D.-direktor R. S. Kod obe mjenice trasati nisu prihvatili (akceptirali) mjenice.

Samim upisom imena trasata u mjenici trasat nije obavezan da plaća mjenicu, već je samo pozvan da prihvati mjenicu. Ako trasat akceptira mjenicu vlastoručnim potpisom on time od pozvanog lica, postaje glavni mjenični dužnik (član 22. u vezi sa članom 26. stav 1. i 29. stav 1. ZM). Time i trasant mijenja svoj mjeničnopravni položaj i postaje prvi regresni dužnik. Međutim kada, kao u konkretnom slučaju, trasat ne akceptira mjenicu, trasant ostaje prvi mjenični dužnik.

Tužena V. P. je akceptirala mjenicu serije RS... i time preuzela obavezu da će remitent platiti trasantov dug na dan dospijeca mjenice, jer je postala glavni mjenični dužnik.

Revizioni prigovor da je sada moguće da tužitelj dva puta naplati isto potraživanje, jednom u stečajnom postupku i jednom od tuženih iz ove parnice, nije od uticaja na odluku jer je to prigovor koji dužnik može istaći u izvršnom postupku."

(Presuda Vrhovnog suda Republike Srpske, 85 0 P 043887 18 Rev od 30.5.2018. godine)

POPUNJAVANJE BJANKO MJENICE

Zakon o menici član 18 stav 2

Bjanko mjenica postaje mjenica tek kada ovlašteno lice ispuni mjenični sadržaj u skladu sa podacima koji su bili dogovoreni između imaoca i izdavaoca mjenice ili ako između njih nije postignut poseban sporazum o popunjavanju bjanko mjenice, imalac mjenice je dužan mjenicu popuniti u skladu sa uslovima i rokovima iz osnovnog posla.

“Revizija je djelimično osnovana.

Zakon o mjenici (“Službeni glasnik Republike Srpske” broj 32/01) nema izričitih odredaba o bjanko mjenici, pa se posredno na bjanko mjenicu primjenjuju odredbe člana 18. stav 2. Zakona o mjenici koje predviđaju mogućnost izdavanja mjenice, koja u vrijeme izdavanja nije bila potpuna.

Za bjanko mjenicu je bitno da ju je potpisao trasant, odnosno izdavalac mjenice. Bjanko mjenica nije mjenica, jer ne sadrži bitne sastojke, tako da bjanko mjenica postaje mjenicom, tek kad ovlašteno lice ispuni mjenični sadržaj. To znači, da kod izdavanja bjanko mjenice, izdavalac, odnosno trasant mora ovlastiti imaoca bjanko mjenice, da ispuni potreban sadržaj mjenice i tako bjanko mjenicu mijenja u mjenicu kao papir od vrijednosti. Bjanko mjenica se često upotrebljava u poslovnoj praksi samo zbog toga, što izdavalac ili trasant ne može ispuniti mjenicu zbog nepoznavanja određenih podataka, odnosno činjenica. Imalac bjanko mjenice, na osnovu ovlaštenja kojeg je dobio od trasanta, odnosno izdavaoca mjenice, ispunjava mjenicu, u skladu sa dogovorom o izdavanju mjenice, u onim dijelovima koji nisu ispunjeni.

Zato, bjanko mjenica koja je samo djelimično ispunjena, a imalac mjenice nema posebnog ovlaštenja da ispuni mjenicu, se ne smatra bjanko mjenicom, već nevažećom mjenicom. Osnovni problem koji se pojavljuje kod bjanko mjenice jeste način i pravilan postupak ispunjavanja bjanko mjenice, u skladu sa podacima koji su bili dogovoreni između imaoca mjenice i trasanta. Trasant, odnosno izdavalac mjenice, stoga uvijek ima pravo prigovora, da mjenica nije pravilno ispunjena, odnosno da je ispunjena protivno postojećem sporazumu o izdavanju mjenice i takav prigovor se podnosi protiv imaoca mjenice koji je istovremeno i povjerilac iz osnovnog posla. Izuzetak je, ako je imalac mjenice indosirao mjenicu na novog indosatora i naknadno ispunio mjenicu protivno postojećem sporazumu, u kom slučaju povredi tog sporazuma se ne može prigovoriti novom imaocu mjenice, osim ako ju je stekao zlonamjerno ili ako je pri sticanju mjenice postupao velikom nepažnjom. To znači, da kod bjanko mjenice u poslovnoj praksi treba spriječiti prenos mjenice na treće lice, a to se postiže zabranom prenosa i upisivanjem klauzule “ne po naredbi”, čime mjenica postaje rekta mjenica i kao takva neprenosiva.

Ako nema posebnog sporazuma o popunjavanju bjanko mjenice, postignutog između izdavaoca mjenice i imaoca mjenice, imalac mjenice je dužan mjenicu popuniti u skladu sa uslovima i rokovima iz osnovnog posla. Stoga se i prigovori trasanta, odnosno mjeničnog dužnika, da bjanko mjenica nije ispunjena u skladu sa osnovnim poslom, mogu uspješno istaknuti prema imaocu mjenice, odnosno mjeničnom povjeriocu, koji je ujedno i povjerilac iz osnovnog posla.

Kada se ima u vidu, da prvotuženi, “I. G.I.” d.o.o. B. nije dao mjeničnu izjavu kojom ovlašćuje tužioca, kao imaoca mjenice kako da popuni predmetnu bjanko mjenicu, a niti je između prvotuženog “I. G.I.” d.o.o. B., kao izdavaoca mjenice i tužioca kao imaoca mjenice postignut sporazum o načinu popunjavanja predmetne bjanko mjenice, ima se uzeti da je predmetna bjanko mjenica broj Rs... morala biti popunjena u skladu sa osnovnim poslom, tj. ugovorom o preuzimanju duga od 23. 2. 2005. godine.

Kod takvog stanja stvari, osnovano su prigovarali tuženi u toku postupka i u reviziji, da se ne može prihvatiti da je tužilac kao imalac bjanko mjenice RS..., tu bjanko mjenicu popunio u skladu sa osnovnim poslom, kada je u istoj popunio datum izdavanja, 25. 2. 2007. godine, a osnovni pravni posao, koji je bio obezbjeđen tom mjenicom, je

prestaio raskidom, 15. 8. 2006. g., odnosno 21. 8. 2006. g. tj. šest mjeseci prije, nego što je izdata mjenica RS..., dana 25. 2. 2007. godine

Kako je evidentno, da bjanko mjenica serijski broj RS... nije popunjena u skladu sa osnovnim poslom, te kako se taj nedostatak tiče datuma izdavanja mjenice kao jednog od osnovnih elemenata trasirane mjenice (kojom je trebala postati bjanko mjenica serijski broj RS... da je pravilno popunjena) u smislu odredaba člana 3 Zakona o mjenici, koji ne može biti nadomješten u smislu odredaba člana 4 Zakona o mjenici, ima se uzeti, da predmetna mjenica RS... ne ispunjava uslove trasirane mjenice, odnosno, da se ista ne može smatrati vjerodostojnom ispravom, na osnovu koje njen imalac može s uspjehom isticati mjenično pravne zahtjeve prema tuženim, kao trasantima, trasatima i akceptantima. Stoga se i zahtjev tužioca, "S" a.d. B. kojim traži da se tuženi, "I.G.I." d.o.o. B., D. R i I. R obavežu da mu po osnovu mjenice broj RS... dospjele 25. 2. 2007. godine, isplate 500.000,00 KM sa zakonskom zateznom kamatom od 25. 2. 2007. godine, ukazuje neosnovanim.

Na ovakav zaključak ne utiču tvrdnje tužioca, da je mjenica broj RS... dospjela 25. 2. 2007. godine, jer ni u tom slučaju ne bi bila u skladu sa osnovnim poslom, pa samim tim ni podobna, da po osnovu iste, kao vrijednosnog papira, njen imalac s uspjehom ostvaruje potraživanje prema mjeničnim dužnicima. Ovo tim prije, što iz mjenice RS... jasno proizilazi, da je na istoj naznačeno mjesto i datum izdavanja, B. 25. 2. 2007. godine, a da datum dospelosti nije naznačen, zbog čega ju je njen imalac i podnio na naplatu u roku od godinu dana od dana izdavanja, kao mjenicu po viđenju, (član 4 stav 2 u vezi sa članom 35. Zakona o mjenici). Kod takvog stanja stvari, valjalo je primjenom odredaba člana 250. stav 2. Zakona parničnom postupku ("Sl. glasnik RS", br. 58/03, 85/03, 74/05, 63/07, 49/09 i 61/13 – u daljem tekstu ZPP) preinačiti odluku drugostepenog suda u dijelu kojim je odlučeno o zahtjevu iz tužbe i donijeti odluku kao u stavu 1. izreke ove presude.

Prihvatajući u svemu razloge nižestepenih sudova da tuženi nemaju pravnog interesa za zahtjev iz protivtužbe, te kako se reviziom tuženih ne dovodi u pitanje zakonitost i pravilnost odluke drugostepenog suda u ovom djelu, valjalo je primjenom odredaba člana 248. ZPP donijeti odluku kao u stavu 2. izreke ove presude."

(Presuda Vrhovnog suda Republike Srpske, 71 0 P 182680 17 Rev od 6.3.2018. godine)

OVLAŠTENJE DA SE NAKNADNO UPIŠU OBAVEZNI SASTOJCI BJANKO MJENICE

Zakon o mjenici – član 18 stav 2

Ovlaštenje od strane izdavaoca bjanko mjenice korisniku mjenice da obavezne sastojke može naknadno upisati se može dati izričito, pismenim putem ili usmeno, ali i prećutno, odnosno samim predavanjem mjenice.

"Revizionim navodima, pravilnost i zakonitost nižestepenih presuda kojima je zahtjev tužitelja u cjelosti odbijen, nije dovedena u ozbiljnu sumnju.

Tužitelji su zahtjev u ovoj parnici utemeljili na navodima tužbe da su prilikom davanja mjeničnog jemstva-avala, kao sredstva obezbjeđenja kredita po ugovoru o kreditu zaključenom između M.L. (kao korisnika kredita) i tuženog (kao davaoca kredita), dovedeni u zabludu u pogledu iznosa kredita (da su mislili da se radi o manjem kreditu) i u pogledu činjenice da je korisnik kredita u momentu odobravanja kredita već bio prezadužen drugim kreditima (da nisu bili upoznati sa tom činjenicom), te da se radi o bitnoj zabludi usljed koje su navedeni na davanje spornog jemstva i da se iz tog razloga radi o pravno ništavom poslu.

Kako su tužitelji, u pismenoj izjavi od 06.02.2009. godine, kojom su bezuslovno garantovali cjelokupnom imovinom drugotužitelja i ličnom imovinom prvotužitelja i dozvolili da se radi obezbjeđenja kredita odobrenog u korist M.L. može izvršiti naplata od njih kao jemaca i davalaca izjave u visini obaveza po odobrenom kreditu, tačno označili broj

i datum kredita za koji su garantovali to je jedini mogući zaključak da im je bio poznat iznos kredita za koji daju garanciju. Pored toga, kako to pravilno utvrđuje prvostepeni sud, prvotužitelj je u svom iskazu datom pred sudom u svojstvu parnične stranke, naveo da je mislio da se radi o kreditu u iznosu od 5.000,00 KM, dok je drugotužitelj u pritužbi koju je uputio Agenciji od 07.06.2010. godine tvrdio da je bio jemac za kredit u iznosu od 15.000,00 KM, što je u prilog zaključku da su tužitelji bili upoznati sa iznosom odobrenog kredita.

Prema podacima iz nalaza vještaka ekonomske struke, kao i prema izvještaju Centralne banke BiH o tekućim zaduženjima M.L. na dan 30.04.2010. godine, isti je prije predmetnog kredita bio zadužen još kreditom iz 2006. godine kod... banke dd S. u iznosu od 10.000,00 KM, pa stoga, te kako je u momentu odobravanja kredita korisnik kredita bio vlasnik restorana i ribarnice i imao vlastitu proizvodnju (odgovor tuženog Agenciji od 12.07.2010. godine), nije moguće izvesti zaključak da je u momentu odobrenja predmetnog kredita korisnik kredita bio prezadužen. Proizlazi, da tužitelji u dokaznom postupku pred prvostepenim sudom nisu dokazali ni navode tužbe da je u momentu zaključenja ugovora o kreditu korisnik kredita bio prezadužen i da mu je uprkos te činjenice kredit odobren, a da tužiteljima ta činjenica nije bila predočena.

Prema tome, primjenom pravila o teretu dokazivanja, nižestepeni sudovi su pravilno zaključili da nije dokazano postojanje zablude na strani tužitelja u vrijeme davanja mjeničnog avala, kao sredstva obezbjeđenja predmetnog kredita, na koju su se u činjeničnim navodima tužbe pozivali. Time se ni ne radi o zabludi u smislu odredaba člana 61. i 65. ZOO, na koje zakonske odredbe su se pozivali u tužbi, koja bi opet da je utvrđeno njeno postojanje, kao mana volje, bila zakonski osnov za relativnu ništavost datog mjeničnog avala, a ne za utvrđenje apsolutne ništavosti (kako glasi tužbeni zahtjev).

Nema mjesta revizionim navodima, kojima se spori formalno pravna ispravnost mjenice koju je izdao korisnik kredita (time i formalno pravna valjanost datog mjeničnog avala), uz tvrdnju da na temelju iste nije moglo doći do naplate novčanih sredstava sa računa drugotužitelja i blokade računa, o valjanosti koje mjenice je (doduše u formi prethodnog pitanja) od strane suda već odlučivano prilikom donošenja presude Okružnog privrednog suda u B. L. broj 57 0 Ps... Ps od 14.06.2011. godine.

Korisnik kredita M.L. je izdao sopstvenu bjanko mjenicu bez protesta broj ..., kao sredstvo obezbjeđenja kredita broj ... od... godine, u skladu sa odredbom člana 18. stav 2. ZM. Valjano izdavanje bjanko mjenice pretpostavlja davanje ovlaštenja od njenog izdavaoca korisniku mjenice da obavezne sastojke može naknadno upisati. Takvo ovlaštenje se može dati izričito, pismenim putem ili usmeno, ali i prećutno (npr. samo predavanje mjenice). U konkretnom slučaju izdavalac mjenice (korisnik kredita) je ovlaštenje za popunjavanje bjanko mjenice dao osnovnim ugovorom o kreditu (član 10. ugovora), dok se može smatrati da su tužitelji (koji su se na mjenici popisali kao jemci – avalisti) saglasnost za popunjavanje bjanko mjenice dali stavljanjem potpisa na samu bjanko mjenicu, ali i pismenom izjavom od 06.02.2009. godine.

Odredbom člana 31. ZM propisano je da se isplata mjenice može za cijeli mjenični iznos ili za njegov dio obezbjeđiti avalom (mjeničnim jemstvo), a aval se daje na mjenici ili na alonžu mjenice i potpisuje ga avalista, koji odgovara kao i onaj za koga jemči (član 32. i 33. ZM). U konkretnom slučaju aval je ispravno unesen na poledini mjenice, a tužitelji ne spore da su potpisali mjenicu kao avalisti, pa je označena mjenica formalno pravno ispravna. Predmetna mjenica je izdata bez protesta, pa ne stoje navodi revidenta da nije izvršen protest mjenice kod suda. Prema odredbi člana 48. stav 1. ZM odgovornost avaliste je solidarna. Prema odredbi člana 39. ZM tuženi je bio ovlašten da podnese banci mjeničnog dužnika, odnosno avaliste, mjenicu na naplatu, pa je do blokade računa drugotužitelja došlo na osnovu zakonskog ovlaštenja tuženog da podnese mjenicu na naplatu.

Prema nalazu vještaka ekonomske struke, te izjašnjenju vještaka na ročištu održanom dana 03.11.2016. godine, u postupku naplate mjenice, sa računa drugotužitelja je skinut ukupan iznos od 3.470,18 KM u korist računa tuženog (a

nije dokazana naplata iznosa od 17.000,00 KM čiji povrat se zahtjevom traži), pa kako, prema već rečenom, navedeno postupanje nije protupravno, već je u skladu sa zakonom, to je u ovom dijelu zahtjev drugotužitelja neosnovan. Time nema mjesta navodima revidenta da je tuženi nezakonitim postupanjem tužiteljima nanio gubitke.”

(Presuda Vrhovnog suda Republike Srpske, Rev 199122/2018 od 5.9.2018. godine)

Zakon o menici – član 111